

BİR BEYOĞLU GEZİNTİSİ VE ZONGULDAK

AYŞE DURUKAN/BİA Haber Merkezi

Zonguldaklının ağızdaki kömür tadı, sendikal hakların kazanımıyla değişir. Bir madenci kızı olarak, İstiklal Caddesi'nde o tatlardan birine kavuştum.

Kim ne derse desin Beyoğlu'nu seviyorum.

Kalabalığına, bir iki kere gasp teşebbüsüne uğramış olsam da, akşamüstü İstiklal caddesini boydan boya arşınlamak, günün tüm yorgunluğunu alır.

İstanbul'a ilk geldiğim yıllarda Zonguldak'tan bir tanıdık yüze rastlamak için Beyoğlu'na çıkar, "Gurbet ne kadar acı" şarkısını söylerdim. Şaka bir yana, İstiklal caddesine her çıktığınızda bir tanıdık yüze rastlamamak ya da anı rüzgarına kapılmamak olası değil.

Bugün daha bir İstanbulluyum ve bu gezintiler sırasında rastladıklarım da İstanbul'da biriktirdiğim eş, dost ve arkadaşlar. Yine de Beyoğlu'nda hissettiğim ya da yaşadığım bir şeyler, "geçmişe yolculuk" yapmama ve "anı" yüklenmelerine yol açıyor. Hele, "Yaş otuzbeş, yolun yansı" olmuşsa. Yaş ilerledikçe insanın uzak geçmişle ilişkileri daha netlik kazanıyor. Bilmem farkında mısınız? Dünyeyi yediği yemeği anımsayamayanlardansanız, belleğinizin bu oyununu daha iyi algılayabilirsiniz. En azından ben öyle sanıyorum.

Bu anımsamalardan biri beni çocukluğuma götürdü.

Beyoğlu'nun, adı helvayla özdeşleşmiş yeni bir mekanı, en son 6 yaşlarımdan anımsadığım ve yıllardır aradığım bu tada kavuştu beni: Zonguldak maden işçilerine her aybaşında verilen, bir tür emeklerin ödülendirilmesi gibi algılanan, daha çok kazanılan sendikal hakların sosyal amaçlı geri ödemesi olan o tat.

Ağız tadından taşkömürü tadına

Bilen bilir...

"İş mükellefiyeti"

Kurtuluş Savaşı'nın kazanılması, madenlerin devletleştirilmesiyle birlikte (10 Eylül 1921'de 151 sayılı Ereğli Havzayı Fahmiyesi Maden Amelesinin Hukukuna Mütteallik Kanun), iş ve işçilik hakları güvence altına alınmış gözükse de, Zonguldak madencisi için değişen bir şey olmaz.

Zonguldaklının karşısına bu kez, 28 Şubat 1940 yılında yayınlanan bir kararname ile "İş Mükellefiyeti" çıkarılır. Başlangıçta "zoraki" yapılan madencilik zamanla öyle benimsenir ki; bir madencinin çocuğu doğduğunda, eğer erkekse, ebe kahveye "kazmacı geldi" ya da "domuzdamcı geldi" diye haber uçarur olur.

İşte bu kabullenişin temelinde işçilik kavramının yerleşmesinin, sömürüye karşı direnmenin payı vardır. Taşkömürüne "zoraki" ve "beş parasız" kazma vurulduğu günler geride kalırken, maaş artı erzak çıkını sendikal kazanımların ilki olur. Ardından işçi sağlığı ve iş güvenliği gelir.

Erzak çıkını

Maden işçilerine hazırlanan o erzak çıkınında, beni en çok ilgilendiren işte o helva olurdu. Her ayın 5'inde, üç kardeş (henüz 5'lememişlerdi bizimkiler) babamızın yolunu gözlerdik. Ucuz ambalajlı, içi sütlü kahverengi görünümünde, 250 gramlık helva paketi, herhalde tüm madenci çocuklarının beklentisiydi.

Bir gün sessiz sedasız helvanın gelişi durdu. Babam, "Helva yerine artık para veriyorlar. Sendikacılar öyle istedi" dedi. Çocuk aklımız ermedi bu işe. Sendika neydi? Helvamıza nasıl karışırdı anlamadık ve ille de o helvadan istedik. "Yoğu vareden" rahmetli babam, ne yapıp etti ve bir süre daha o helvadan getirdi bize.

Helva fabrikası kapanır !

69 mevkii dediğimiz yerdeki bir fabrikada üretilirdi helva. İşçilere toplu verildiği için perakende satışı yaygın değildi. EKİ'nin (Ereğli Kömürleri İşletmesi. Şimdiki adıyla Türkiye Taşkömürü Kurumu) toplu alımı durunca bir süre satışa sunulan helva, sonraları sessiz sedasız ortadan kalktı. Fabrika kapanmıştı.

Yıllar yılı taşkömürü kurumuna sırtını dayayan ve kolay para kazanan bir çok irili ufaklı fabrika gibi, helva fabrikasının kapanması ağız tadımızdaki bozulmanın ilk işaretiydi. Oktay Akbal, her ne kadar "Önce Ekmekler Bozuldu" dese de, Zonguldaklının, teknolojik gelişmeyle birlikte ilk bozulmuş ağız tadı oldu.

Ne tahin helvasına benzerdi ne de irmik helvasına tadı. Belki birazcık un helvasını andırırdı ama o da değildi. Minik parçalara böler, çelik çomak oyunu arasında ekmeğimize katık ederdik o tadı. Hiç düşünmezdik, o 250 gramlık paket içindeki tat için verilen onca mücadeleyi. O gündür bugündür, çocukluğumdan kalan bazı tatları arayışım hiç bitmedi. Nitekim, bir Beyoğlu akşamında, bozulmuş ekmeğimize nazire yaparcasına o helvayı tattım. Şimdi merak ettiğim, benden başka o tadı arayan olup olmadığı.